

**แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย**
**THE GUIDELINES FOR LEADERSHIP DEVELOPMENT
ACCORDING TO THE DUTIYAPAPANIKA SUTTA OF
PHRAPARIYATTIDHAMMA SCHOOL ADMINISTRATORS
IN NONG KHAI PROVINCE**

พระมหาวัฒน์ชัย ชยวฑฒโน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Phra Maha Watthanachai Jayavaddhano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Loei Buddhist College

Corresponding Author E-mail: chatchanee456@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย 2) วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบการแจกแบบสอบถาม จำนวน 182 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและ 2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่าโดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) การศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมาก ใช้หลักธรรมสอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต เชี่ยวชาญในงาน มีมนุษยสัมพันธ์ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศตปิปปนิสสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน ได้ข้อสรุปว่า (1) ด้านจักษุมหา พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ตามหลักทศตปิปปนิสสูตร คือ มีความรอบรู้ รอบด้าน รู้จริง รู้กว้าง รู้ลึก (2) ด้านวิธูโร พบว่า ผู้บริหารควรมีแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ชยัน หมั่นฝึกฝน (3) ด้านนิสสยสัมปันโน พบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มองคนให้ออก บอกคนให้ได้ ใช้คนให้เป็น

คำสำคัญ: หลักธรรมเกี่ยวกับทศตปิปปนิสสูตร; สารแห่งปาปนิสสูตร; การบริหารจัดการองค์การของผู้นำเชิงพุทธ.

Abstract

The objectives of this research to study were: 1) the leadership in the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province; 2) the methods of leadership development according to the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province; 3) to propose guidelines for leadership development according to the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province. This study was carried out by means of mixed-method research. It consisted of distributing questionnaires to 182 administrators and teachers teaching in Phrapariyattidhamma Schools in Nong Khai Province. The obtained data were analyzed using basic statistics such as Mean and Standard Deviation, presented in a table with a description. The qualitative research consisted of 1) data analysis by content analysis and 2) interviews of 15 key informants.

The research results were as follows:

1) The mean value of the leadership in the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province was statistically rated at a high level in all studied aspects.

2) The leadership development methods according to the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province were that the administrators should be a leader with an inclusive vision and should use the Dhamma principles and ideas that are consistent with future trends. They should be able to manage work well and have expertise in the job. They should be determined to manage to achieve goals, have a clear human relationship.

3) The guidelines for leadership development according to the Dutiyapapanika Sutta of Phrapariyattidhamma school administrators in Nong Khai Province, corresponding to the interview results of 15 experts and teachers of the educational institutions, were as follows:

(1) Cakkhumā: the administrators should have a vision per the Dutiyapāṇika Sutta with knowledge, well-rounded vision, proper knowledge, broad knowledge, profound knowledge.

(2) Vidhūro: the administrators should have a suitable learning plan, should be diligent, skillful, determined, and patient to support and follow-up.

(3) Nissayasampanno: the administrators should understand the problems that may arise during the work, they should understand people and use the right person.

Keywords: Dharma principles concerning Tuthiyapaphanikhasutta; The essence of the paphanikhasutta; The organizational management of Buddhist leaders;

บทนำ

ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership Development) ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้นำในระดับใด จึงมีความสำคัญมาก ผู้นำไม่เก่ง ไม่ดี ไม่มีคุณธรรม อาจนำพาให้องค์กรไม่มีความเจริญก้าวหน้า ไม่มีผลงาน ไม่สามารถแข่งขันได้ ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความแตกแยกทะเลาะกัน อิจฉาริษยา หมัดกำลังใจในการทำงาน เป็นต้น ดังที่ปรากฏเป็นข่าวในหนังสือพิมพ์ ในเรื่องของการโยกย้ายอย่างไม่เป็นธรรมและการปลดพนักงานออกพร้อมกันตำแหน่ง ทั้งสองตัวอย่างสร้างความเคลือบแคลงสงสัยในตัวผู้นำให้กับสังคมเป็นอย่างมาก ข้อเท็จจริงเป็นอย่างไรคงต้องพิสูจน์กันต่อไป การที่บุคคลมีตำแหน่งใด ๆ ไม่ได้หมายความว่าผู้นั้นต้องมีภาวะผู้นำ ในทางตรงกันข้ามบุคคลอีกหลายคนอาจไม่มีตำแหน่ง แต่ได้รับการยอมรับว่ามีภาวะผู้นำ ดังนั้นอะไรที่เป็นตัวสะท้อนว่าใครมี “ภาวะความเป็นผู้นำ” – ในกรณีนี้ขอไม่กล่าวถึง “การมีภาวะผู้นำในเรื่องการนำตนเอง” แต่จะกล่าวถึง “การมีภาวะผู้นำในเรื่องการนำผู้อื่น” เท่านั้น โดยใครก็ตามที่สามารถโน้มน้าวใครบางคน ให้เชื่อและยินยอมปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ถือว่าผู้นั้นเป็นผู้มีภาวะความเป็นผู้นำ ดังคำกล่าวโบราณที่ว่า “ฝูงสุนัขที่มีสิงโตนำ ดีกว่าฝูงสิงโตที่มีสุนัขนำ” ความหมายโดยนัยหรือความแฝงของคำกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของผู้นำในกลุ่ม (รศ. ดร.รัตติกรณ์ จงวิศาล : 2564) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของสถานศึกษาความสำเร็จ หรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง ดังนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหาร การศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่เสมอ จะเห็นได้ว่าการที่จะบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับยุคการศึกษา 4.0 ผู้บริหารจะต้องปรับตัว และพัฒนาภาวะผู้นำให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สุวิมล โพธิ์กลิ่น : 2560 : 8) ภาวะผู้นำ เป็นศิลปะอย่างหนึ่งและเป็นความสามารถส่วนตัวของบุคคลในการที่จะนำพา และจูงใจเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ละคนให้ทำงานด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (สุภาวงศ์พิมพ์ คล้ายธานี : 2557 : 16)

อาจจะกล่าวได้ว่า สังคมระดับใดระดับหนึ่งตั้งแต่ครอบครัวชุมชน หน่วยงาน ไปจนถึงสังคมประเทศ และสังคมโลก หากมีจุดมุ่งหมายรวมกันก็จะกระทบกระทั่งกันน้อย มีความร่วมมือกันมากมีความสุขและมีพลังสร้างสรรค์สูง โดยปกติสมาชิกของสังคมมีความหลากหลายแตกต่างกันหรือแตกแยกเพราะเหตุผลประโยชน์ส่วนตัว สถานการณ์บางอย่าง เช่น สงคราม จะทำให้สังคมมีจุดมุ่งหมายร่วมกันสูงในสถานการณ์ธรรมดาจุดมุ่งหมายร่วมกันมีมากบ้าง น้อยบ้างสุดแต่เหตุปัจจัยหลายอย่างเหตุปัจจัยหนึ่งหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำ คือภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคมนั้นๆ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคลที่จะชักนำให้ตนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนา การใช้ อิทธิพลและอำนาจของตนกระตุ้นชักนำให้บุคคลอื่น มีความกระตือรือร้นเต็มใจ ทำในสิ่งเขาต้องการ (พรนพ พุกกะพันธ์ : 2555 : 2) ดังนั้น ภาวะผู้นำ (leadership) ซึ่งเป็นคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำ ที่เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้อิทธิพล ต่อพฤติกรรมผู้อื่น โดยเฉพาะการใช้ศิลปะในการโน้มน้าวจูงใจให้ผู้ตามมี

ขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงานด้วยความพอใจ นักบริหารการศึกษาคือผู้ที่บริหารงานในหน่วยงาน องค์การของรัฐ เช่น ปลัดกระทรวง อธิบดีอธิการบดีคณบดีผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมี ทักษะ (skill) ประสบการณ์(experience) เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ การใช้แบบ ภาวะผู้นำเป็นการแสดงให้เห็นถึงการกระทำของผู้นำ (leader) มากกว่าเป็นลักษณะของบุคคล และการใช้ ภาวะผู้นำในการจูงใจ กระตุ้นให้ผู้อื่นได้คิด และแสดงความสามารถออกมาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ มี ส่วนสำคัญต่อองค์ประกอบด้านอำนาจในการบังคับบัญชา ด้านกระบวนการสื่อสาร ด้านการนำไปสู่ เป้าประสงค์และปัจจุบัน มีนันทาทศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเกิดขึ้นมากมาย ทั้งจากประสบการณ์ส่วนบุคคลหรือ หน่วยงาน จากผลการวิจัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นนันทาทศนะที่แสวงหาคำตอบอัน ตั้งเดิม และนำมาสู่กระบวนการทศน์ ทฤษฎีภาวะผู้นำแบบบูรณาการ องค์ประกอบสำคัญตามแบบภาวะผู้นำเป็น อย่างไร (วิโรจน์ สารรัตน์ : 2557 : 1)

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำไว้ว่าการที่ผู้นำอย่างไรรู้ นั้น เป็นผลก่อให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับแบบภาวะ ผู้นำ (Leadership Styles) แบบภาวะผู้นำที่พบบ่อย ๆ ในการวิจัยและแนวปฏิบัติมี ดังนี้ 1. ผู้นำแบบเผด็จ การหรือแบบอัตตาธิปไตย (Authoritarian or Auto-craticstyles) ภาวะผู้นำแบบนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ ใช้อำนาจ เพื่อให้เกิดความกลัว ลักษณะเด่นของภาวะผู้นำแบบนี้คือ การใช้อำนาจ การรวบอำนาจและการสั่ง การให้ผู้อื่นปฏิบัติ 2. ผู้นำแบบประชาธิปไตยหรือแบบมีส่วนร่วม (Democratic or Participativestyle) ผู้นำ แบบนี้จะปรึกษาหารือกับผู้ใต้บังคับบัญชาส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกิจกรรม ของกลุ่มและมีส่ว นร่วมในการตัดสินใจ 3. ผู้นำแบบยึดผลผลิตเป็นเกณฑ์ (Production-centered style) ผู้นำแบบนี้เน้นภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติและเทคนิคในการปฏิบัติงาน กำหนดมาตรฐานในการทำงาน แจกแจงภารกิจ ที่จะต้องปฏิบัติ กำกับดูแลการทำงานอย่างใกล้ชิดเน้นความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ 4. ผู้นำแบบยึดลูกน้องเป็นเกณฑ์ (Employee-centered style) ผู้นำแบบนี้ เน้นความพอใจของลูกน้องเป็นประการสำคัญ ปล่อยให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานตามวิธีการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะต้องการจะทำผู้นำกำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ให้ชัดเจนแล้ว ให้เสรีภาพกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน 5. ผู้นำแบบค้ำจุน (Supportive style) ผู้นำ แบบนี้แสวงหาการสนับสนุนทางจิตวิทยา จากผู้ใต้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ-ผู้ตามตั้งอยู่บน พื้นฐานของการเข้าใจซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน 6. ผู้นำแบบทำตามหน้าที่ (Functional or instrumental style) ผู้นำแบบนี้เป็นผู้มีทักษะความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งที่มี ความสำคัญ หน้าที่เหล่านี้ เช่น การวางแผนการจัดองค์การ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น 7. ภาวะผู้นำ ที่ยึดความเป็นจริง (Reality-centered leadership) ภาวะผู้นำแบบนี้ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพความเป็น จริงของสถานการณ์ ดังนั้นแบบของภาวะผู้นำจึงขึ้นอยู่กับความถูกต้องในการวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้นำจะ ปรับแบบของภาวะผู้นำให้เข้ากับสถานการณ์ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ : 2557 : 70-83) นักบริหารจะทำหน้าที่ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทศุติยาปณิกสูตร ดังนี้ 1. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจนั้นจะต้องรู้ว่าสินค้าไหนได้ราคาถูก แล้ว นำไปขายที่ไหนจะได้ราคาแพงในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถ

วางแผน และยังฉลาดในการใช้คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด 2. วิรุโรร หมายถึง การจัดระเบียบได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้ หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค 3. นิสสัยสัมปโน หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดีเช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้น ๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะยังมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ในข้อความนี้ ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ (พระพรหมบัณฑิต : 2542 : 38-39)

สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านการบริหารงานบุคคล ตามลำดับ(วิเชียรแสงไสย์, 2553: บทคัดย่อ)

จากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะหลากหลายทั้งด้าน ครอบงำงานครอบงำตน ครอบงำคน และควรมีทักษะการสื่อสาร ทักษะการบริหารจัดการองค์การ ทักษะการคิด วิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางเทคโนโลยีและการใช้ดิจิทัล ตลอดจนทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย” เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางการส่งเสริม พัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรม โดยการวิจัยศึกษาภาวะผู้นำ วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำ และเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย จำนวน 11 โรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษาในอนาคตความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) ซึ่งมีทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา หนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่อไปนี้

1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ

1.1) ความหมายของผู้นำ	1.2) ความหมายของภาวะผู้นำ
1.3) ความสำคัญของภาวะผู้นำ	1.4) บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ
1.5) ประเภทของภาวะผู้นำ	1.6) แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ
1.7) ทฤษฎีภาวะผู้นำ	1.8) คุณลักษณะของผู้นำ
1.9) คุณสมบัติของผู้นำที่ดี	

2) หลักธรรมทศพิธยาปณิกสูตร ประกอบด้วย จักขุมา วิธโร นิสสยสัมปันโน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

ผู้วิจัย ได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น

1) ตัวแปรต้น ตัวแปรต้นในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หลักทศพิธยาปณิกสูตร 1) ด้านจักขุมา 2) ด้านวิธโร 3) ด้านนิสสยสัมปันโน

2) ตัวแปรตาม ตัวแปรตามในการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธยาปณิกสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย

3. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.1) ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย รองผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย และ ครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของจังหวัดหนองคาย มีโรงเรียน จำนวน 11 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 รวมทั้งหมด 182 รูป/คน สังกัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563)

1.2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย รองผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย และครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย จำนวน 11 โรงเรียน ปีการศึกษา 2563 ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 182 รูป/คน จากนั้นทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการแบ่งตามแต่ละโรงเรียน และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 182 รูป/คน จากนั้นทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการแบ่งตามแต่ละโรงเรียน และทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย รองผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคายและครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย จำนวน 6 ท่าน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

2.2) การสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 - 7 ท่าน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในจังหวัดหนองคาย จำนวน 11 โรงเรียน

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย ตลอดปีการศึกษา 2564

6. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 ชนิด คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถามมี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ได้แก่ 1) ด้านจักษุมา 2) ด้านวิรุโร 3) ด้านนิสสยสัมปันโน

ตอนที่ 3 เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย จำนวน 3 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านจักษุมา ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

(2) ด้านวิรุโร ผู้นำที่จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน

(3) ด้านนิสสยสัมปันโน ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

2) แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 รูป/คน ผู้บริหารจำนวน 5 รูป/คน ครูผู้สอนจำนวน 10 คน ได้สัมภาษณ์ 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านจักษุมา 2) ด้านวิรุโร 3) ด้านนิสสยสัมปันโน เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์ และเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านจักษุมา ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (2) ด้านวิรุโร ผู้นำที่จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน และ (3) ด้านนิสสยสัมปันโน ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี

ผลการวิจัย

1. การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่าโดยภาพเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจักษุมา ด้านวิรุโร ด้านนิสสยสัมปันโน ตามลำดับ

ตารางที่ 1 การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย

(n = 182)

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านจักษุมา (วิสัยทัศน์)	4.032	.563	มาก
2. ด้านวิรุโร (ความชำนาญ)	4.029	.570	มาก
3. ด้านนิสสัยสัมปันโน (มนุษยสัมพันธ์)	4.025	.590	มาก
รวม	4.029	.562	มาก

จากตารางที่ 1 ได้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่า โดยภาพค่าเฉลี่ยรวม 4.029 อยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.562 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำ อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านจักษุมา 4.032 รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 2 ได้แก่ ด้านวิรุโร 4.029 และรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่ 3 ได้แก่ ด้านนิสสัยสัมปันโน 4.025 ตามลำดับ

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมาก โดยใช้หลักธรรมมีแนวความคิดที่สอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน มุ่งมั่นที่จะบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมาย มีมนุษยสัมพันธ์ มีความชัดเจน และให้โอกาสแสดงความคิดเห็น

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย ผู้บริหารของโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย มีแนวทางการพัฒนาสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและครูผู้สอนของสถานศึกษา จำนวน 15 รูป/คน ดังนี้

1) ด้านจักษุมา (การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) พบว่า ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ตามหลักทฤษฎีปาปนิกรสูตร คือ มีความรอบรู้ รอบด้าน รู้จริง รู้กว้าง รู้ลึก ชำนาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่ทุกชนิด มีทัศนคติที่ดีต่อเครื่องมือสมัยใหม่ ทันต่อโลกไอที

2) ด้านวิรุโร (จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน) พบว่า ผู้บริหารควรมี แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ขยันหมั่นเพียร หมั่นฝึกฝน มุ่งมั่น อดทนอดกลั้น มีการส่งเสริมและยังสนับสนุนเอาใจใส่ ติดตามงาน ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ควรวางคนให้ถูกกับงาน

3) ด้านนิสัยสัมพันธ์ (มีมนุษยสัมพันธ์ Have good human relations) พบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงาน แนะนำผู้ใต้บังคับบัญชา ควรมีความสุภาพอ่อนโยน เอาใจใส่ มีความกระตือรือร้นในการบริหารงาน เป็นกันเองไม่ถือตัว พร้อมให้คำปรึกษาช่วยเหลือ และสิ่งสำคัญผู้บริหารควรมองคนให้ออก บอกคนให้ได้ ใช้คนให้เป็น

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิเคราะห์ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจักษุมา ด้านวิรุโ ด้านนิสัยสัมพันธ์ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ รอบด้าน รู้จริง รู้กว้าง รู้ลึก ชำนาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่ทุกชนิด มีทักษะที่ดีต่อเครื่องมือสมัยใหม่ และนำเครื่องมือเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในสายงานต่าง ๆ ให้ทันต่อโลกไอที สอดคล้องกับคุณลักษณะของนักบริหาร คือ นักบริหารจะทำหน้าที่ที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีถ้ามีคุณลักษณะ 3 ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในทฤษฎีปาปนิคสูตร ดังนี้

1. จักษุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่า ซื้อสินค้าที่ไหนได้ราคาถูก แล้วนำไปขายที่ไหนจึงได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไป ต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราตรี ศรีไพรวรรณ(2557 : 298-299) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางโรงเรียนมาตรฐานสากล ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษา มี 4 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์การพัฒนาผู้นำที่มีอุดมการณ์ กลยุทธ์การสร้างแรงจูงใจ กลยุทธ์การกระตุ้นทางปัญญา กลยุทธ์การเพิ่มคุณค่าในตนเอง และ 16 กลยุทธ์รอง

2. วิรุโ หมายถึง จัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกกว่า เป็นเพชรแท้หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัด คุณลักษณะที่สองนี้ ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวุฒิ การพบ(2554 : 303) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดภาคใต้ การพัฒนาหลักสูตรชุดฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า หลักสูตรชุดฝึกอบรมมีความเหมาะสมโดยรวมในระดับมาก ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสูงขึ้นทุกครั้งที่มีการอบรม และภายหลังการอบรมครั้งที่ 3 เรียบร้อยแล้ว ผู้เข้าอบรมนำความรู้มีความเข้าใจไปใช้ปฏิบัติงานที่โรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำที่จะมีความรู้ความสามารถต้องได้รับการฝึกอบรมพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. นิสัยสัมพันธ์ หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้น ๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญโญ(2557 : 308-309) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พุทธวิธีการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงพุทธประกอบด้วย องค์ความรู้ ความวิริยะ อุตสาหะ และยึดพระธรรมวินัยเป็นแนวทางในการปฏิบัติ กำหนดคุณสมบัติ คุณภาพ คุณธรรม ความสามารถ ประสพการณ์การบริหารการนำความรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงพุทธโดยตรง บูรณาการหลักธรรม คือ ทศพิธราชธรรม 10 ประการ อปทาน 10 ประการ 3 สัปบุริสธรรม 7 สังคหวัตถุ 4 เพื่อให้ได้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารการศึกษาที่มีคุณภาพ และทั้งนี้เพราะผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์เป็นคนที่มีความประพฤติดีตลอดเวลามีเบญจศีล 5 หลักเบญจธรรม 5 หลักสัปบุริสธรรม 7 หลักอิทธิบาท 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักอริยมรรคมีองค์ 8 และหลักสมถวิปัสสนา

สรุปได้ว่า “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดหนองคาย” มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกและไปในทิศทางเดียวกัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักทศพิธราชธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดหนองคาย สามารถนำไปเป็นแนวทางขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำได้ ดังนี้

1) ด้านจักษุมา (การมีวิสัยทัศน์กว้างไกล) ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์ตามหลักทศพิธราชธรรม คือ มีความรอบรู้ รอบด้าน รู้จริง รู้กว้าง รู้ลึก ชำนาญในเทคโนโลยีสมัยใหม่ทุกชนิด มีทัศนคติที่ดีต่อเครื่องมือสมัยใหม่ ทันต่อโลกไอที มีวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ชัดเจน

2) ด้านวิริโร (จัดการธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญในงาน) พบว่า ผู้บริหารควรมี แผนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ขยันหมั่นเพียร หมั่นฝึกฝน มุ่งมั่น อดทนอดกลั้น มีการส่งเสริมและยังสนับสนุนเอาใจใส่ ติดตามงาน ไม่ควรเลือกปฏิบัติ ควรวางคนให้ถูกกับงาน ใช้เทคนิคใหม่ ๆ ในการทำงาน และควรมีทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน

3) ด้านนิสัยสัมพันธ์ (มีมนุษยสัมพันธ์ Have good human relations) พบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในการทำงาน แนะนำผู้ใต้บังคับบัญชา ควรมีความสุภาพอ่อนโยน เอาใจใส่ มีความกระตือรือร้นในการบริหารงาน เป็นกันเองไม่ถือตัว พร้อมให้คำปรึกษาช่วยเหลือ และสิ่งสำคัญผู้บริหารควรมองคนให้ออก บอกคนให้ได้ ใช้คนให้เป็น และควรรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรวางนโยบาย กลไกหรือกระบวนการต่าง ๆ ในการสรรหาผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาโดยมีหลักการที่เหมาะสม และควรสรรหาบุคคลที่มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรมตามหลักธรรม

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการวางนโยบายใหม่ ๆ ให้ทันต่อโลกาภิวัตน์ และมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ ทันต่อโลกปัจจุบัน

3. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการเสริมทักษะทางการศึกษา เช่น ส่งไปอบรมเพิ่มทักษะการเรียนรู้ของวิชาพื้นฐาน 5 วิชา ให้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือสื่อการสอนทางโลกไอที และมีการทดสอบความรู้ ชีตความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ในการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการเพิ่มกิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรแบบกัลยาณมิตร และควรคัดสรรบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทักษะทางด้านการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็ควรส่งเสริมบุคลากรที่มีอยู่แล้วให้ได้เพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยี

2. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรให้ความสำคัญกับคณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้เรียน โดยการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานโดยเฉพาะฝ่ายงานบริหารงานบุคคลอย่างเป็นรูปธรรม

3. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรพัฒนาบทบาทของตนจากผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ให้คำแนะนำ ชี้แจงและเป็นพี่เลี้ยงให้กับบุคลากร พร้อมทั้งจะรับฟังข้อเสนอแนะจากบุคลากร

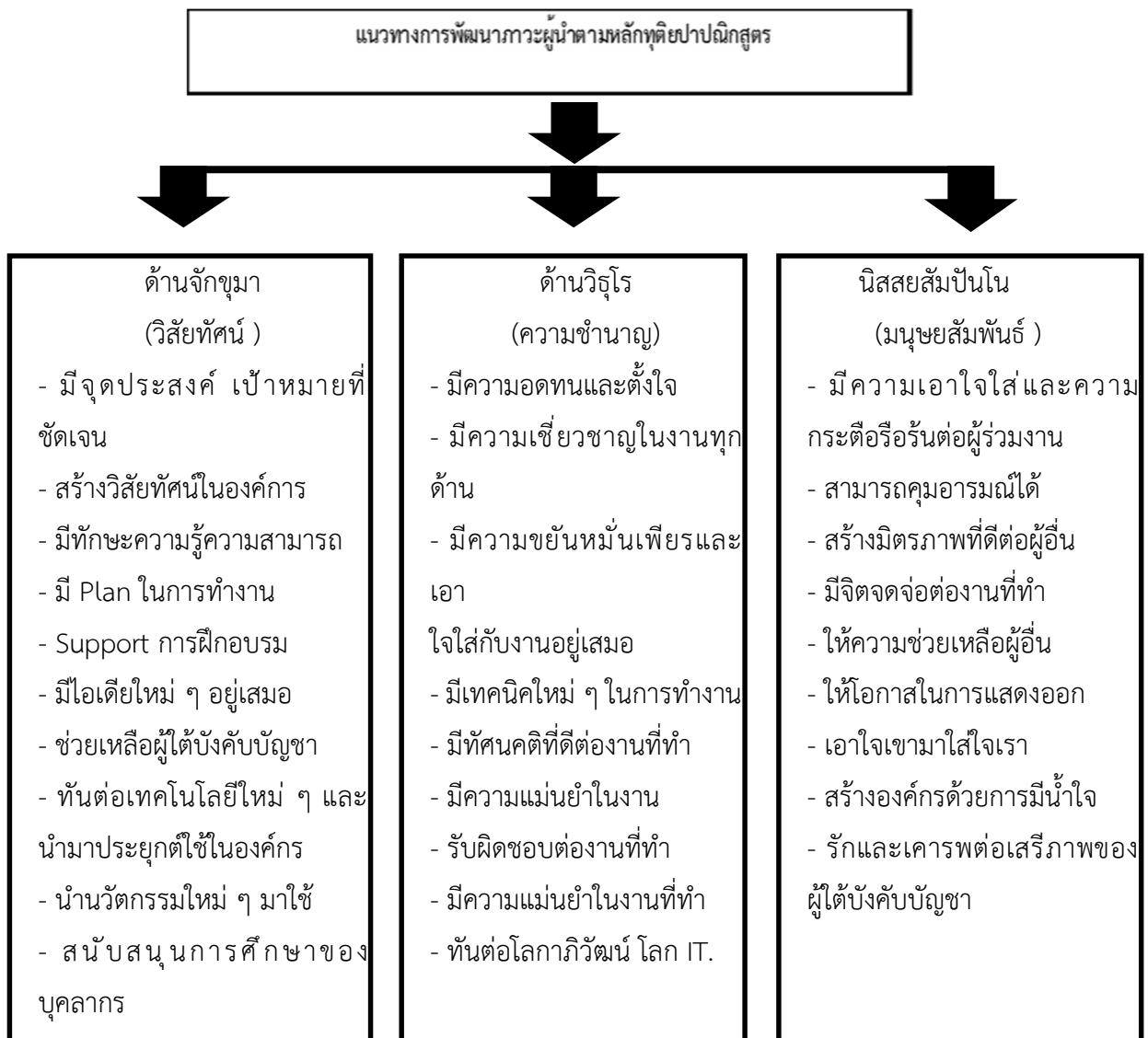
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยสภาพของปัญหาการพัฒนาก้าวหน้าตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม อำเภอรื่นอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ทราบว่ามีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดบ้าง

2. ควรมีการศึกษาหลักธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ไตรสิกขา, ศีล 5, พรหมวิหาร 4, อริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 เพื่อนำมาส่งเสริมการพัฒนาก้าวหน้าของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในอำเภอรื่นอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ

3. ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาก้าวหน้าตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในอำเภอรื่นอื่น ๆ หรือจังหวัดอื่น ๆ และในการทำแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ควรทำเป็นแบบฟอร์ม QR CODE เพื่อรวดเร็วต่อการเก็บข้อมูล

องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวุฒิ การพบ. (2554). การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดภาคใต้. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พรนพ พุกกะพันธ์. (2555). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต ป.ธ.9. Ph.D.). พุทธวิธีในการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สนพรีนตริงเซ็นเตอร์.

- พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐริปญโญ (กัตติยัง). (2557). *พุทธวิธีการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธของผู้บริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราตรี ศรีไพรวรรณ. (2557). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางโรงเรียนมาตรฐานสากล*. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรพัฒนาบริหารระดับสูง สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา(นบส.ศธ.). รุ่นที่ 4, กระทรวงศึกษาธิการ.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2564). *ภาวะผู้นำ (Leadership)*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา <http://bananatraining.com/ดูบทความ-47837-1-การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ.html>.
- วิเชียร แสงไสย. (2553). *สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย*. ปริญญาคุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและนวัตกรรมการพัฒนาระบบราชการ*. กรุงเทพฯ :ทิพย์วิสุทธิ์. สำนักพิมพ์วิโรจน์ สารรัตน์.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2560). *การบริหารสถานศึกษายุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- สุภาวค์พิมพ์ คล้ายธานี. (2557). “การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2557). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 5*. พิมพ์ ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.